УЛУҒ ЛЕНИНГА ШОН-ШАРАФЛАР!

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

17-йил чиқиши.

№ 78 (4325).

21 АПРЕЛЬ СЕШАНБА 1970 йил,

Баҳоси 2 тийин.

ЛЕНИННИНГ БАРҲАЁТ ҒОЯЛАРИ ВА ИШЛАРИ, ЛЕНИН ҲАЁТИНИНГ УЛУҒ ЖАСОРАТИ СОВЕТ КИШИЛАРИ УЧУН, БУТУН ДУНЁ МЕҲНАТКАШЛАРИ УЧУН ИЛҲОМ ВА ОПТИМИЗМНИНГ БИТМАС-ТУГАНМАС МАНБАИ БЎЛИБ ХИЗМАТ ҚИЛАДИ.

ИНСОНИЯТ ГЕНИЙСИ

Жаҳон пролетариатининг буюк доҳийси Карл Маркс 1870 йилнинг февраль ойида ўзининг энг яқин дўсти ва содиқ сафдоши Фридрих Энгельсга йўллаган мактубида шундай деб башорат қилган эди: «Россиядаги ҳозирги аҳвол узоққа боролмайди... Суронли социал революция бўлиши муқаррар». Орадан икки ой ўтар-ўтмас улуғ рус дарёси — Волга бўйидаги Симбирск шаҳрида шундай бир зот дунёга келдики, йиллар ўтиб, Маркс айтган Россиядаги суронли социал революцияга бошчилик қилиш унинг зиммасига тушди. Бу революциядан кейинги бутун бир даврда рўй берган улкан ўзгаришлар ўша зот номи билан чамбарчас боғланиб кетди. Бу зот — Владимир Ильич Ленининдир!

Бугун совет кишилари, ер юзидаги барча соф ниятли тараққийпарвар одамлар азиз номи янги дунё рамзи бўлиб қолган шу улуғ инсон номини такрор-такрор тилга олмоқдалар, унинг кўҳна тарих олдидаги мислсиз хизматларини юксак баҳолаб, жасоратга тўлиқ ҳаёти, асрлар воқеасини олдиндан кўра билишга қодир бўлган буюк даҳоси қаршисида бош эгиб, таъзим қилмоқдалар. Чиндан ҳам улуғ Лениннинг инсоният тараққиётига қўшган ҳиссаси беўлчовдир.

У жуда ёшлик чоғларидан революцион кайфиятда камол топа борди. Зулм, истибдодга тўла замонасидаги тенгсизлик ва ҳақсизликка қарши кураш йўлини танлади. Бу йўлда унга улуғ чароғ — марксизм дастур бўлди. На қувғинлар, на сургунлар ва на чор самодержавиесининг ҳар дақиқа ҳаётига хавф солиб турган таъқиби уни бу йўлдан қайтара олди. Чунки у чинакам революционер эди.

Владимир Ильич бутун ҳаёти мобайнида марксизмнинг софлиги учун курашди. Бу таълимотни турли оқимлардан ҳимоя қилди, унга гард юқтирмади. Марксизмни янги давр, янги шароитга тадбиқан ривожлантирди, муҳим назарий ва амалий хулосалар билан бойитди. У чинакам марксист эди.

Унинг бутун ҳаёти жасоратдан иборат бўлди. Душманга қарши аёвсиз кураш олиб борди. Ўз мақсадлари йўлида жон фидолик кўрсатди, бу курашларда унга ғалаба ёр бўлди. Ленин чинакам коммунист эди.

КПСС Марказий Комитетининг «В. И. Ленин туғилган кунининг 100 йиллигига» бағишланган Тезисларида доҳиймизнинг буюк хизматлари чуқур илмий таҳлил этиб берилди. Унинг XX асрдаги энг йирик революцион воқеалардаги роли бениҳоя каттадир. 1917 йилги Улуғ Октябрь революцияси, СССРда социализмнинг қарор топиши, жаҳон социалистик системасининг пайдо бўлганлиги, барча қитъаларда мазлум халқларнинг асрий уйқудан уйғониб, империализм тартиботига қарши олиб бораётган социал курашлари — бу воқеаларнинг барчасини В. И. Ленин номисиз тасаввур қилиш мумкин эмас.

Кунларнинг бирида француз журналисти Нодо Ленинга мурожаат қилиб: «Сиз жаҳоннинг келажагини қандай тасаввур қила оласиз?» деб сўраган эди. Шунда Владимир Ильич унга: «Жаҳоннинг келажагиними? Мен пайғамбар эмасман, бироқ ишонч билан шуни айта оламанки, эски тузум ҳалокатга маҳкум этилган. Инсоният муқаррар равишда социализмга боради». Унинг айтганлари бизнинг замонамизда бирин-кетин рўёбга чиқмоқда, орзулари ушалмоқда. Социализм системаси халқаро майдонда империализмга қарши курашда етакчи кучга айланганлиги, икки хил социал тузум ўртасидаги ўзаро мусобақада кучлар нисбати социализм фойдасига ҳал бўлаётганлиги Лениннинг ана шу сўзлари нақадар тўғри ва ҳаётий эканлигини яққол намойиш этмоқда.

Бизнинг Совет Социалистик Республикалари Иттифоқимиз — Ленин барпо этган ва пойдеворини қўйган дунёда биринчи социалистик давлатимиз машъалдек порлаб, жаҳон халқларига социал тараққиёт йўлини кўрсатиб турибди. Социалистик Ватанимиз ярим асрдан сал ортиқ вақт ичида тараққиётнинг шундай бир юксак поғонасига кўтарилдики, бундай юксалиш режаларини Владимир Ильич Лениндек буюк даҳо олдиндан тузиб берган эди. Ҳозир мамлакатимиз саноат, қишлоқ хўжалиги, маданият ва экономиканинг бошқа соҳалари бўйича ривожланишда энг йирик капиталистик мамлакатлардан анча илгарилаб кетди, эндиликда дастлабки ўринлардан бирини эгаллаб турибди.

Ўзбекистонимиз-чи? Бир вақтлар чор Россиясининг четка мустамлакаси ҳисобланган бу ўлкага Ильич ғоялари келтирган самараларни санаб тугатиб бўлмайди. Республикада доно ленинча миллий сиёсат амалга оширилиши туфайли тарихда мисли кўрилмаган социал, иқтисодий ва маданий ўзгаришлар рўй берди. Ўрта Осиё, жумладан Ўзбекистон халқлари Ленин кўрсатган йўлдан бориб, бир авлод умрига тенг давр мобайнида капитализмни четлаб, феодализмдан социализмга ўтдилар.

Республикамиз индустрияси юксак даражада ривож топди, механизациялашган йирик қишлоқ хўжалигига эга бўлган ўлкага айланди. Ҳозир Ўзбекистон ССРда замонавий саноат ишлаб чиқаришининг ҳамма асосий тармоқлари ривожланган. Республика индустриясининг ялпи маҳсулоти ҳажми Совет ҳокимияти йилларида 32 баравар кўпайди. Ленин даҳоси, Октябрь зиёсидан нур эмган қуёшли ўлкамиз халқининг маданияти мисли кўрилмаган даражада ривожланмоқда, фаровонлигимиз тўхтовсиз ўсиб бормоқда. Ана шуларнинг барчаси учун ўзбек халқи улуғ Лениндан бир умр миннатдор.

Лениннинг номи, унинг ишлари абадий барҳаётдир. Ильич нафасини бугун ҳар лаҳзада, ҳар жабҳада сезиб турибмиз. Халқимиз доҳий васиятларини амалга ошириш, орзуларини рўёбга чиқариш учун Коммунистик партия етакчилигида оғишмай меҳнат қилиб, коммунистик жамият биносини муваффақият билан қурмоқда. Совет халқларининг яратувчилик меҳнатида Ленин таълимоти зўр илҳомбахш куч ва йўлчи юлдуздир. Шу қувончли кунларда, севимли устозимиз ва доҳиймиз туғилган кунининг бир асрлик улкан тўйи арафасида халқимизнинг қалб сўзлари партиямиз Марказий Комитетининг 1 Май Чақириқлари билан ҳамоҳанг бўлиб баралла янграб турибди:

«МАРКС ВА ЭНГЕЛЬС РЕВОЛЮЦИОН ТАЪЛИМОТИНИНГ ДОҲИЁНА ДАВОМЧИСИ, КОММУНИСТИК ПАРТИЯНИНГ АСОСЧИСИ, ДУНЁДА БИРИНЧИ ЗАФАРЛИ ПРОЛЕТАР РЕВОЛЮЦИЯСИНИНГ РАҲБАРИ, СОЦИАЛИСТИК ДАВЛАТНИНГ БУНЁДКОРИ, ХАЛҚАРО ИШЧИЛАР СИНФИНИНГ ЙЎЛБОШЧИСИ ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ ЛЕНИННИНГ НОМИ ВА ИШИ АСРЛАР БЎЙИ ЯШАЙВЕРСИН!»

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советида

ФАН ВА ТЕХНИКА СОҲАСИДА 1970 ЙИЛГИ ЛЕНИН МУКОФОТЛАРИНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

КПСС Марказий Комитети билан ССР Иттифоқи Министрлар Совети СССР Министрлар Совети ҳузуридаги фан ва техника соҳасидаги СССР Ленин мукофотлари ва Давлат мукофотлари комитетининг тақдимномасини қараб чиқиб, 1970 йилги Ленин мукофотларини қуйидагиларга беришга қарор қилдилар:

1. СССР Фанлар Академиясининг мухбир — аъзоси, Ереван физика инсткутининг директори Артем Исаакович **Алиханьянга**, физика математика фанлари кандидати, шу институтнинг лаборатория мудири Тина Левановна **Асатианига**, физика-математика фанлари доктори Георгий Евгеньевич **Чиковаnига**, физика-математика фанлари кандидати, Грузия ССР Фанлар академиясининг физика институти лаборатория мудири Владимир Николаевич **Ройнишвилига**, физика-математика фанлари кандидатлари, Москва инженерлик — физика институтининг доцентлари Борис Анатольевич **Долгашеинга**, Борис Иванович **Лучковга** — **«Трек учқун камералари»** иши учун.

2. СССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, назарий ва экспериментал физика институти директорининг ўринбосари Василий Васильевич **Владимирскийга**, физика-математика фанлари кандидати, шу институтнинг катта илмий ходими Дмитрий Георгиевич **Кошкаревга**, техника фанлари кандидати, СССР Фанлар академияси радиотехника институтининг сектор бошлиғи Алексей Аркадьевич **Кузьминга**, СССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, юксак энергиялар физикаси институтининг директори Анатолий Алексеевич **Логуновга**, физика математика фанлари доктори, шу институт директорининг ўринбосари Роман Матвеевич **Суляевга**, техника фанлари доктори, Д. В. Ефреев номидаги электр физика аппаратлари илмий тадқиқот институти директорининг ўринбосари — бош конструктор Иван Федорович **Малишевга** — **70 ГЭВ энергияли ифвэ протонли синхротронни ишлаб чиққанлик ва ишга солганлик учун.**

3. Физика-математика фанлари доктори, М. В. Ломоносов номидаги Москва Давлат университетининг профессори Анатолий Александрович **Власовга** — **плазма хусусиятларини текширишнинг фундаментал усулларини ўз ичига олган плазма назариясига оид ишлар цикли учун.**

4. М. В. Ломоносов номидаги Москва Давлат университетининг ходимлари — СССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, кафедра мудири Рем Викторович **Хохловга**, физика-математика фанлари доктори, профессор Сергей Александрович **Ахмановга** — **оптикада чизиқсиз когерентларнинг ўзаро таъсири соҳасидаги тадқиқотлар учун.**

5. Физика-математика фанлари доктори, А. А. Жданов номли Ленинград Давлат университетининг профессори Элдор Абдуллович **Иброҳимовга**, СССР Фанлар академияси В. А. Стеклов номидаги математика институтининг ходимлари — СССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, бўлим мудири Юрий Васильевич **Прохоровга**, физика-математика фанлари доктори, катта илмий ходим Юрий Анатольевич **Розановга**, академик, шу институт Ленинград бўлимининг лаборатория мудири Юрий Владимирович **Линникка** — **эҳтимоллар назарияси чекланган теоремаларига доир ишлар цикли учун.**

6. «Обьнефтегазразведка» трестининг бошқарувчиси Владимир Алексеевич **Абазаровга**, Тазов геофизика экспедициясининг партия бошлиғи Леонид Николаевич **Кабаевга**, геология — минералогия фанлари доктори, Ғарбий Сибирь геология-разведка нефть институти бўлимининг раҳбари Иван Иванович **Нестеровга**, геология-минералогия фанлари кандидати, «Правда» нефть разведка экспедициясининг бошлиғи Фармон Қурбон ўғли **Салмоновга**, геология-минералогия фанлари кандидати, Тюмень геология экспедициясининг партия бошлиғи Вениамин Григорьевич **Смирновга**, Тюмень бош ишлаб чиқариш геология бошқармасининг бўлим бошлиғи Анатолий Дмитриевич **Сторожевга** — **Ўрта Обь соҳилларида йирик нефть конларини очганлик ва саноат запасларини жадал тайёрлаганлик учун.**

7. Геология-минералогия фанлари кандидати, Ғарбий Сибирь геология-разведка илмий тадқиқот нефть институти директорининг собиқ ўринбосари Геннадий Павлович **Богомяковга**, «Ямалнефтегазразведка» трестининг бошқарувчиси Василий Тихонович **Подшибякинга**, шу трестнинг бош инженери Иван Яковлевич **Гирага**, «Ямалнефтегазгеофизика» трестининг ходимлари — бошқарувчиси Аркадий Григорьевич **Краевга**, бош инженери Кирилл Владимирович **Кавалеровга**, Тюмен бош ишлаб чиқариш геология бошқармасининг бош инженери Владимир Викентьевич **Соболевскийга** — **Ғарбий Сибирнинг шимолий районларида йирик ва ноёб табиий газ конларини очганлик, уларни самарали разведка қилганлик ва саноат запасларини тайёрлаганлик учун.**

(Давоми иккинчи бетда).

ЛЕНИННИНГ НОМИ ВА

В. И. ЛЕНИН ВА ХАЛҚ. Рассом Д. А. Налбандян чизган расм.

ОЛАМ ОФТОБИ

Ҳамид ҒУЛОМ.

Лениннинг қуёшидан чароғон онгим билан
Зарра-заррасигача коинотни англадим.
Октябрда абадий ёришган тонгим билан
Пайвастадир ҳар кеча сўнгидаги тонгларим.
Ҳар они йилларга тенг,
ҳар йили — асрларга,
Эртакчилар хаёли қамрай олмаган даврон.
Қоронғи кулбалардан юксалди қасрларга
Бағри доғ, қўли қадоқ кечаги ишчи-деҳқон.
Волга бўйида руснинг онаси туққан доҳи
Волгадай кенг меҳридан жаҳонга қуёш
ёқди.
Буюклик касб этаркан оддий инсон нигоҳи,
Инқилоб кўзи билан янги дунёга боқди.
Нурга нур уланган юрт,
бахтга бахт уланган юрт,
Менинг азиз Ватаним,
саодатинг қутлайман.
Қизларинг — сара лочин,
ўғилларинг — сор бургут —
Қаторида байрамни мен ҳам хушнуд
кутгайман,
Бу оддий байрам эмас,
бу — асримиз байрами,
Мангуликка очилган гул фаслимиз байрами,
Озодликнинг йўлига қалбидан машъал
ёққан,
Ҳар бири Корчагиндай мард наслимиз
байрами!
Лениннинг қуёшидан чароғон онгим билан
Англадим ҳур ҳаётнинг қадрини, баҳосини.
Октябрда абадий ёришган тонгим билан
Нурафшон кўрдим олис истиқбол зиёсини.
Кўз олдимда камолга етди қанча авлодлар,
Бири-биридан кўркам, матонатли, баркамол.
Мамлакатим яшнатди улуғ меҳнат,
ижодлар,
Бардошлар оловида тиниқди офтоб жамол.
Қардошликни ҳаётий одат қилиб тоблаган
Ўн беш оға-инининг биттаси — ҳур
ўзбекман.
Азиз бошини шараф байроқлари қоплаган,
Эркидан кўкраги тоғ, кўнгли мағрур
ўзбекман.
Ильич чироқларининг мукаммал нури
бўлиб,
Кўҳна Шарққа машъалдай порлаб турар
диёрим.
Коммунистик таълимот сўнмас шуури бўлиб,
Нақд келажак уфқига чорлаб турар диёрим.
Бу оддий байрам эмас,
бу асримиз байрами,
Мангуликка очилган гул фаслимиз байрами,
Озодликнинг йўлида қалбидан машъал
ёққан,
Ҳар бири Корчагиндай мард наслимиз
байрами!

20 апрель, 1970 йил.
Тошкент.

ЛЕНИН ҒОЯЛАРИГА САДОҚАТ

Неча минглаб тошкентликлар ва республика пойтахтининг меҳмонлари шу кунларда шаҳарнинг асосий майдонидаги Владимир Ильич Ленин ҳайкалини зиёрат қилмоқдалар. Улар барча халқларнинг буюк дўсти, улуғ зотга ўзларининг энг яхши туйғуларини изҳор этмоқдалар, В. И. Ленин тузган Коммунистик партия ва совет ҳукумати меҳнат аҳлига берган барча ноз-неъматлар учун доҳийга самимий миннатдорчиликларини билдирмоқдалар.

Ўтган якшанба куни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Биринчи Секретари Ш. Р. Рашидов, Ўзбекистон Компартияси МК бюросининг аъзолари ва бюро аъзолигига кандидатлар И. Г. Анисимкин, Р. Қурбонов, В. Г. Ломоносов, Н. М. Матчонов, М. М. Мусахонов, Ё. С. Насриддинова, Р. Н. Нишонов, М. А. Абдураззоқов, С. Р. Расулов, М. Т. Турсунов, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг аъзолари, СССР Олий Совети ва Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутатлари, революцион ҳаракат ветеранлари, Совет Армияси генераллари, республика жамоат ташкилотларининг раҳбарлари Ильич ҳайкали ёнига келишди.

Ҳайкал супасига Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети номидан гулчамбарлар қўйилди. Бу гулчамбарлар Ўзбекистон меҳнаткашларининг улуғ Ленин ғояларига чексиз садоқати рамзи бўлди.

ЭНГ АЗИЗ СИЙМО

Р. САХИБОЕВ.

Ҳар йили ҳам баҳор фасли бутун табиатга, инсонга гўзаллик, ором ва ҳузур бахш этади, баҳор чечаклари бутун табиатга ўз муаттар ҳидларини сочади. Аммо бу йилги апрель тонгининг, баҳор фаслининг нашъаси ўзгача, бу йил инсоният баҳорининг ижодкори, жаҳонда энг азиз, энг мўътабар, севимли ва табаррук инсон — Владимир Ильич Ленин юз ёшга тўлади. Улуғ ёзувчимиз Горький айтганидек, жаҳонда Ленин каби мангу барҳаёт бўлишга лойиқ бошқа инсон туғилмаган.

«Владимир Ильич Лениннинг ғоялари абадий барҳаёт, қилган ишлари абадий барҳаёт бўлгани каби унинг номи ҳам абадий барҳаётдир, — дейилади КПСС Марказий Комитетининг қарорида. — У бутун ҳаётини пролетариатга, меҳнаткашлар оммасига, жаҳонни революцион тарзда янгилашга бағишлади. Ленин ишчилар синфининг, меҳнаткаш халқнинг орзу-тилак ва умидларини ифода қилди, ҳаёт тақозо қилган туб саволларга жавоб берди. Бизнинг партиямиз Ленин раҳбарлигида ишчилар синфини, барча меҳнаткашларни эксплуататорлар тузумини ағдариб ташлаш учун, янги ҳаёт учун, социализм учун курашга бошлаб борди».

Партиямиз энди тузилаётган йилларда улуғ Ленин, бизга революционерлар ташкилотини беринг, биз Россияни тамомила ўзгартириб юборамиз, деган эди. Бир неча юз жасоратли революционерлардан Ленин раҳбарлигида тузилган партиямиз 13 миллионли буюк армияга айланди. Азиз ва мўътабар Ленинни ёд этар эканмиз, у тузган ва вояга етказган, мамлакатимизни социализм ва коммунизм асосида ўзгартиб юборишга бош бўлибгина қолмасдан, бутун жаҳонни тубдан ўзгартишга ўз буюк таъсирини ўтказаётган кўп миллионли шонли Партиямизни, унинг жасорати ва мардлигини, унинг фикр-заковати ва донолигини, у қилган ишларнинг мўъжизакор ва улуғворлигини ўйлайман, Ленин барпо қилган улуғ, қудратли, енгилмас социалистик давлатимизни ўйлайман. Коммунистларнинг халқаро форумида Коммунистик партиямиз шаънига айтилган оташин сўзлар ҳар бир совет кишисининг қалбини тўлқинлантирмай қолмади. «Бутун дунёдаги миллион-миллион кишилар учун, дўстлар ва душманлар учун, — деди ўртоқ Тодор Живков — ярим асрдан буён коммунизм ва Совет Иттифоқи, коммунизм ва КПСС бир-биридан ажралмасдир. Биз социалистик хамкорликни Совет Иттифоқисиз, халқаро коммунистик ҳаракатни КПССсиз, айниқса КПССга карши тасаввур ҳам қила олмаймиз. Бу энг оддий ҳақиқатдир.... Шак-шубҳа бўлиши мумкин эмаски, Георгий Димитровнинг Совет Иттифоқига муносабат — пролетар интернационализмини белгиловчи ўлчовдир, деган тезиси ҳозир ҳам ўз кучида турибди. Бунинг устига бу сўзларнинг аҳамияти шу кунларда яна ҳам ошиб кетди».

Мен бу сўзларни ўйлаганимда яна улуғ Партиямиз, қадрдон Ильичимиз ҳақида ўйлайман. Лениннинг Коммунистик партиямиз давримиз ақл-идроки, шон-шарафи ва виждони, деган доҳиёна сўзларини тафаккур этаман. Дарҳақиқат, коммунистик партиялар марксча-ленинча назарияга амал қилиб, халқларга коммунистик келажак йўлини ёритиб турибдилар. Улар халқларни курашга отлантирмоқдалар, улар социал тараққиётнинг буюк мақсадлари учун чиқаётган оммавий ҳаракатларга букилмас ирода билан бошчилик қилмоқдалар.

Ҳозирги мураккаб замонда коммунист деган ном энг покиза, энг олийжаноб, энг эътиборли номдир.

«Лениннинг ҳаёти жасоратдан иборат, — дейилади КПСС Марказий Комитетининг Тезисларида, — унинг ҳаёти фикрнинг ижодий ишлаши ва тинимсиз революцион ҳаракат билан, ғоявий ва сиёсий жанглар билан ўтди. Ленин пролетар революционерининг энг буюк фазилатларини: қудратли ақл-идрок, ҳамма тўсиқларни бартараф эта олувчи ирода, қуллик ва зулмга муқаддас нафрат, революцион жўшқинлик, изчил интернационализм, омманинг ижодий кучларига чексиз ишонч, улкан ташкилотчилик даҳосини ўзида мужассамлантирган эди. Лениннинг ҳаёти ва фаолияти ишчилар синфи ва Коммунистик партиянинг кураши билан бир бутун бўлиб қўшилиб кетди».

Дарҳақиқат, Лениннинг ҳаёти буюк жасорат намунаси эди. Ленинни ўйлаганда, инсон деган улуғ ном қандай қудратга эга эканлигидан фахрланасан, киши.

Ленин тарихга меҳнаткашларнинг озодлиги ва бахт-саодати учун курашчи бўлиб кирди. У социалистик революциянинг, социализм ғалабасининг илҳомчиси ва ташкилотчиси бўлиш билан бирга, биринчи солдати, жасоратли жангчиси эди. **«Бу — улуғ ишдир, — деб ёзган эди Ленин, — ва шу сабабли бу иш учун жон фидо қилсанг ҳам арзийди».** Зотан, Ленин ўзининг бутун ҳаётини ишчилар синфи, меҳнаткаш халқ ишига, революция ишига, коммунизм ишига бағишлади. Ильич душманларга нисбатан шафқатсиз, сиёсат соҳасида принципиал, конкрет проблемаларни ҳал этишга ёндошишда жуда тадбиркор киши эди. Омма билан чамбарчас алоқа, кишиларга эътибор ва меҳрибонлик, камтарлик, ўзига ва бошқаларга нисбатан талабчанлик — доҳиймиз ва устозимизнинг сўнмас образи ана шундай.

Мен Ленинни ўйлаганда жаҳонда тенги мисли йўқ фазилатлар эгаси бўлган совет кишисини ўйлайман, совет кишиси Ленин фазилатларини ўзига мерос, яшаш ва ишлаш қонуни қилиб олган, ажойиб, алоҳида сифатли инсон эканини ўйлайман. Жаҳонда биринчи социалистик революция ижодкори ва жангчиси, жаҳонда биринчи социалистик жамият бинокори, ҳар бир улуғ ишнинг биринчи пионери бўлганлиги туфайли мислсиз қийинчиликларни бартараф қила олган жасоратли, мард курашчи, ҳаёт-мамот уруши йилларида фашизм деб аталган вабодан инсониятни қутқариб қолган афсонавий қаҳрамон, жаҳондаги ҳамма дўстларига меҳрибон, ғамхўр, бағри кенг, қалби пок совет кишиси каби одамнинг одами жаҳоннинг қаерида бор?! Бу ҳамма ажойиб фазилатлар Ленindан меросдир.

«Ленин генийси миллий масалани назарий ва амалий жиҳатдан ҳал қилиб берди, — дейилади КПСС Марказий Комитетининг қарорида. — В. И. Ленин таъкидлаб айтган эдики, озод миллатларнинг тўла ишончга, социализм ва коммунизм ғалабаси учун курашда қардошларча бирлик бўлиши кераклигини равшан билишга асосланган иттифоқи зарур. СССР халқлари бузилмас қардошлигининг қарор топганлиги, Ватанимиздаги социалистик республикалар экономикаси ва маданиятининг барқ уриб ўсганлиги, уларнинг мустаҳкам бирлиги миллий масалани ҳал этишдаги Ленин таълимоти ва партия сиёсатининг тўғри эканлигини, пролетар интернационализми ғояларининг тантана қилганлигини яққол таъкидлаб беради».

Кўп миллатли улуғ бир давлатда буюк социалистик революциянинг йўлбошчиси, раҳнамоси бўлган Ленин энг улуғ интернационалист эди. Жуда кўп эзилган, ҳўрланган, тубанликда ётган халқлар, элатларнинг бошини силаган, кўнглини кўтарган, қаддини ростлаган, «тубанликдан» тараққиёт ва социализм юксакликларига кўтарган Ленин каби бошқа бир буюк инсон тарихда бўлмаган. Шунинг учун Ленин барча халқлар, миллатлар, элатларнинг отаси, меҳрибон устози ва раҳнамосидир. Ленинча миллий сиёсат — Совет Иттифоқи Коммунистик партияси изчиллик билан амалга ошириб келган ва ошираётган бу сиёсат бутун жаҳонни қойил қилган «мўъжизакор куч»лардан бири эмасми! Чоризм зулми ва феодал-бойлар эксплуатациясидан азоб чеккан Ўрта Осиё халқларининг, шу жумладан, ўзбек эли меҳнат аҳлининг бир авлод ҳаёти давомида капитализмнинг уқубатли босқичини ўтмасдан, феодализмдан социализмга, қашшоқликдан фаровонликка, зулматдан ёруғликка, ёрқин дунёга — социализм дунёсига сакраб ўтганлиги ана шу «мўъжизакор куч»нинг мўъжизаси эмасми!

«Кўп миллатли совет халқининг бирлиги олмосдек мустаҳкамдир, — дейди ўртоқ Брежнев. — Олмос ранг-баранг товланиб турғани сингари халқимизнинг бирлиги ҳам уни ташкил этган миллатларнинг фазилатлари билан кўркамдир». Бу ажойиб сатрлар партиямиз раҳнамолиги, Ленин даҳоси вужудга келтирган дўстлигимизнинг энг характерли хислатининг ёрқин ифодасидир. Бизнинг улкан, иноқ, аҳил совет оиламиз унинг ҳар бир аъзосининг алоҳида ўзига хос хислатлари, фазилатлари билан кўркамдир, бизнинг буюк Ватанимиз уни ташкил этган ўлкалар, республикаларнинг ранг-баранг табиати, иқлими, жаҳонда бор ҳамма нарсаларнинг муҳайё эканлиги билангина кўркам бўлибгина қолмай, турли биродар халқларнинг ҳар хил гўзал маданияти, миллий характерлари, урф-одатлари билан ҳам кўркамдир.

Ильич деганда кўз ўнгимизга буюк, бой, бепоён, фаровон Ватанимиз, унинг мард, жасоратли, доно, меҳрибон халқи — совет халқи, меҳнаткаш инсониятга куч-қувват бераётган, моддий ва маънавий мадад бераётган, жаҳонда тинчлик бўлсин деб, озодлик ва осойишталик бўлсин деб, курашаётган қудратли давлатимиз, энг гўзал, энг адолатли, энг прогрессив нарсалар учун, халқ бахт-саодати учун жасоратли курашган ва курашаётган партиямиз кўз ўнгимга келади. Ленин деганда гўзал диёрим — социалистик Ўзбекистонимиз, унинг шод халқи, унинг катта рус оғасига, ёри-биродарларига меҳрибон халқи, ленинизм, коммунизм идеалларига содиқ халқимиз кўз ўнгимга келади.

Бепоён юртимизда, жаҳонда улуғ байрам. Бу байрам — миллионларнинг байрами, социализм қурган ва коммунизм қураётган қаҳрамон ва фидокор халқимизнинг байрами, янги социалистик ҳаёт қураётган миллион-миллион дўстларимизнинг байрами, капитал зулми ҳукмрон бўлган мамлакатлардаги миллион-миллион пролетарлар ва барча меҳнат аҳлининг байрами, ўз миллий озодлиги ва мустақиллигига эришган, мустамлакачилик зулмини ағдариб ташлаган миллионларнинг байрамидир. Ленин номи, унинг порлоқ образи, нуроний сиймоси бутун меҳнаткаш инсониятнинг нигоҳида уни коммунистик келажак сари чорламоқда.

Лениннинг барҳаёт ғоялари ва ишлари, Ленин ҳаётининг улуғ жасорати совет кишилари учун, бутун дунё меҳнаткашлари учун илҳом ва оптимизмнинг битмас-туганмас манбаи бўлиб хизмат қилади.

ФАН ВА ТЕХНИКА СОҲАСИДА 1970 ЙИЛГИ ЛЕНИН МУКОФОТЛАРИНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

(Боши биринчи бетда).

8. Филология фанлари доктори, СССР Фанлар академияси тилшунослик институти Ленинград бўлимининг катта илмий ходими Александр Михайлович **Бабкинга**, СССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, СССР Фанлар академияси рус тили институтининг катта илмий ходими Степан Григорьевич **Бархударовга**, СССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, шу институт директори Федот Петрович **Филинга**, академик Сергей Петрович **Обнорскийга**, СССР Фанлар академиясининг мухбир аъзолари Василий Ильич **Чернишевга**, Евгения Самсоновна **Истринага — ҳозирги замон рус адабий тилининг ўн етти томлик луғатини яратганлик учун.**

9. СССР медицина Фанлари академиясининг ҳақиқий аъзоси Георгий Нестерович **Сперанскийга**, СССР Медицина Фанлари академиясининг ҳақиқий аъзоси, И. М. Сеченов номли Москва 1-медицина институтининг кафедра мудири Юлия Фоминична **Домбровскаяга**, СССР Медицина Фанлари академиясининг ҳақиқий аъзоси, Ленинград педиатрия медицина институтининг кафедра мудири Александр Федорович **Турга — гўдаклар ўртасида касалланиш ва ўлимни кескин камайтиришга имкон берадиган гўдаклар физиологияси ва патологиясига доир ишлар цикли учун.**

10. Машинасозлик заводининг ходимлари — бош конструкторнинг биринчи ўринбосари Генрих Васильевич **Новожиловга**, бош конструктор ўринбосари Яков Александрович **Кутеповга**, бош конструктор ўринбосари Владимир Ипполитович **Смирновга**, бюро бошлиғи Дмитрий Владимирович **Лешчинерга**, техника фанлари кандидати, бўлим бошлиғи Виктор Михайлович **Шейнинга**, мотор заводи бош конструкторининг ўринбосари Анатолий Алексеевич **Овчаровга — қитъалараро «ИЛ—62» пассажир самолётини яратганлик учун.**

11. Физика-математика фанлари кандидати, С. И. Вавилов номидаги давлат оптика институтининг лаборатория бошлиғи Юрий Николаевич **Ленисюкка — «уч ўлчовли муҳитда ёзув голографияси» ишлар цикли учун.**

12. Техника фанлари доктори, Москва геодезия, аэрофотосъемка ва картография инженерлари институтининг кафедра мудири Федор Васильевич **Дробишевга — аэрофотосуратлар бўйича турли масштабдаги топографик хариталар тузмоқ учун юқори аниқлик классидаги универсал стереофотограмметрик асбобларни ишлаб чиққанлик вв жорий қилганлик учун.**

13. Бутуниттифоқ нефть-газ илмий тадқиқот институтининг сектор раҳбари Борис Николаевич **Крючковга**, техника фанлари кандидати, «Гипротюменнефтегаз» Давлат илмий-тадқиқот ва лойиҳа институти бўлимининг собиқ бошлиғи Владимир Павлович **Максимовга**, «Юганскнефть» нефть конлари бошқармасининг бош геологи Олег Алексеевич **Московцевга**, техника фанлари доктори, СССР нефть чиқариш саноати министрининг биринчи ўринбосари Собит Отаевич **Оружевга**, «Главтюменнефтегаз» бош бошқармаси бошлиғининг ўринбосари Юрий Борисович **Фаинга**, шу бош бошқарманинг собиқ бош инженери Владимир Юрьевич **Филановский-Зенковга — Тюмень областида нефть қазиб чиқаришни янада ривожлантиришни таъминлаган ғоят самарадор комплекс техника-технология ечимларини ишлаб чиққанлик учун ва жорий этганлик учун.**

14. Техника фанлари доктори, телевизион минора автор-конструктори, томошахоналар ва спорт иншоотларини экспериментал лойиҳалаштириш марказий илмий тадқиқот институти директорининг ўринбосари, иш раҳбари Николай Васильевич **Никитинга**, телевизион минора лойиҳасининг бош инженери, шу институт ходими Борис Алексеевич **Злобинга**, Москва шаҳри бош архитекторининг ўринбосари Дмитрий Иванович **Бурдинга**, давлат иттифоқ лойиҳа институтининг бош инженери Моисей Абрамович **Шкудга**, «Промстальконструкция» лойиҳа институтининг директори Лев Николаевич **Шчипакинга — Останкино телевизион минорасининг лойиҳаси учун.**

КПСС Марказий Комитети билан ССР Иттифоқи Министрлар Совети олимлар, конструкторлар ва саноат ходимларидан катта бир группасининг қуйидаги ишларига ҳам фан ва техника соҳасида 1970 йилги Ленин мукофотлари беришга қарор қилдилар:

— экспериментал орбитал станциялар яратиш мақсадида ўтказилган ва «Союз» ракета-космик системаларини учириш вақтида қўлланилган илмий-техникавий ишлар комплекси учун;

— «Венера-4», «Венера-5», «Венера-6» планеталараро автомат станциясининг яратилиши ва Венера планетаси атмосферасининг физик параметрлари ва химиявий составини аниқлашга доир илмий тадқиқотлар комплекси учун;

— Ернинг «Метеор» сунъий йўлдошлари ёрдамида халқ хўжалиги учун жаҳон миқёсидаги метеорология ахборотлари олиш ва уни оператив қайта ишлашни таъминлаган метеорологик космик системанинг яратилиши учун;

— янги самарали технологияни ишлаб чиқиб, жорий этиш асосида Якутиядаги туб олмос конларини саноат усулида ўзлаштириш учун.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советида

АДАБИЁТ, САНЪАТ ВА АРХИТЕКТУРА СОҲАСИДАГИ 1970 ЙИЛГИ ЛЕНИН МУКОФОТЛАРИНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети СССР Министрлар Совети ҳузуридаги адабиёт, санъат ва архитектура соҳасида Ленин мукофотлари ва СССР Давлат мукофотлари комитетининг таклифини қараб чиқиб, 1970 йилги Ленин мукофотларини қуйидагиларга беришга қарор қилдилар:

АДАБИЁТ СОҲАСИДА

1. Ўзбекистон халқ шоири марҳум **Ғафур Ғуломга** (Ғафур Ғуломович Ғуломовга) — сўнгги йиллардаги шеърлари учун.

2. Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, ёзувчи Николай Семенович **Тихоновга — «Олти колонна»** китоби учун.

МУЗИКА ВА КОНЦЕРТ ИЖРОЧИЛИК ФАОЛИЯТИ СОҲАСИДА

3. РСФСР халқ артисти Людмила Георгиевна **Зикинага — «Совет композиторларининг қўшиқлари», «Сенга, дилбар!», «Қадимги рус халқ қўшиқлари» концерт программалари учун.**

4. СССР халқ артисти, Эстония ССР давлат академик эркаклар хорининг бадиий раҳбари ва бош дирижери Густав Густавович **Эрнесаксга** — 1967—1968 ва 1968—1969 йиллардаги концерт программалари учун.

ТАСВИРИЙ САНЪАТ СОҲАСИДА

5. Архитектор Гунарс Константинович **Асарисга**, ҳайкалтарош Лев Владимирович **Буковскийга**, марҳум архитектор Олег Николаевич **Закаменнийга**, ҳайкалтарош Ян Петрович **Зарингa**, архитектор Олгертс Индрикович **Остенбергга**, ҳайкалтарош Олег Юльевич **Карайнга**, архитектор Ивар Арвидович **Страутманга — Саласпилсда фашистлар террори қурбонларининг ёдгорлиги обида ансамбли учун.**

6. Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, СССР халқ рассоми, авторлар коллективининг раҳбари, лойиҳа автори, ҳайкалтарош Евгений Викторович **Вучетичга**, РСФСР да хизмат кўрсатган бинокор, лойиҳа автори, архитектор Яков Борисович **Белополскийга**, архитектор Вениамин Алексеевич **Демингa**, ҳайкалтарош Владимир Евгеньевич **Матросовга**, ҳайкалтарош Анатолий Семенович **Новиковга**, ҳайкалтарош Александр Алексеевич **Тюренковга — Волгограддаги Сталинград жанги қаҳрамонларининг ёдгорлик ансамбли учун.**

ТЕАТР САНЪАТИ СОҲАСИДА

7. РСФСР халқ артисти, балетмейстер Юрий Николаевич **Григоровичга**, РСФСР ва Грузия ССР халқ рассоми, рассом Семен Багратович **Вирсаладзега**, РСФСР халқ артисти дирижер Геннадий Николаевич **Рождественскийга**, Спартак ролининг ижрочилари — РСФСР халқ артисти Владимир Викторович **Васильевга**, РСФСР-да хизмат кўрсатган артист Михаил Леонидович **Лавровскийга**, Крас ролининг ижрочиси — РСФСР ва Латвия ССР халқ артисти Марис-Рудольф Эдуардович **Лейпага** — ССР Иттифоқи давлат Катта академик театрида қўйилган **«Спартак» балет спектакли учун.**

АРХИТЕКТУРА СОҲАСИДА

8. Архитектор Юрий Михайлович **Градовга**, архитектор Валентин Павлович **Занковичга**, архитектор Леонид Менделевич **Лёвинга**, Белоруссия ССР халқ рассоми, ҳайкалтарош Сергей Иванович **Селихановга — «Хатинь» обида комплекси учун.**

БОЛАЛАР АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ АСАРЛАРИ УЧУН

9. РСФСР да хизмат кўрсатган санъат арбоби ёзувчи Сергей Владимирович **Михалковга — кичик ёшдаги болаларга атаб сўнгги йилларда ёзилган поэтик асарлари учун.**

ИШИ АБАДИЙ ЯШАЙДИ!

Рассом П. Васильевнинг «В. И. Ленин 1917 йилнинг баҳорида Петроград йўлида» деб номланган асаридан фоторепродукция.

ПЕТРОГРАД ЙЎЛИДА

1917 йилнинг баҳори. Кўпйиллик муҳожирликдан кейин В. И. Ленин Ватанга қайтди. Маркс ва Энгельснинг буюк таълимотига амал қилган пролетариат доҳийси Россиядаги вазиятга аниқ баҳо бериб, партия ва халқни революциянинг иккинчи босқичи— социалистик революция сари бошлаб борди.

Юқоридаги суратда доҳийнинг Россияга қайтиб келиши тасвирланган.

Учинчи даражали вагоннинг ичкариси. Одатда бундай вагонларда оддий халқ — ишчилар, аскарлар бўлишар эди. Петроградга, революцион воқеалар авж олиб бораётган жойга шошилаётган Владимир Ильич поездда кетатуриб, йўловчилар билан қизғин суҳбатлашиб қолади.

Суҳбат вақтида доҳийга жуда кўп саволлар беришади. Золим самодержавие ағдарилгани билан меҳнаткаш халқнинг на бир бурда нони, на бир қарич ери бор. Уруш давом этаяпти. Ҳамон ўша бойлар мамлакатда ҳукмронлик қилишяпти. Бу ёғи нима бўлади? Йўловчилар Ленинга шу сингари саволлар беришар, у эса саволларга батафсил жавоб қайтарар эди.

Расмдан кўриниб турибдики, Владимир Ильич ўз суҳбатдошларининг диққат-эътиборида. Бу нотаниш йўловчининг оддий ва самимийлиги одамлар қалбини ром этган. Ленин уларга меҳнат аҳлини тамоман озодликка чиқаришнинг ягона йўлини ишонч билан, содда қилиб тушунтирмоқда.

Москвадаги В. И. Ленин Марказий музейида намойиш қилинаётган бу расм «В. И. Ленин 1917 йил баҳорида Петроград йўлида» деб номланган бўлиб, у совет рассоми Петр Васильев мўйқаламига мансуб. Санъаткор ўз асарида улуғ Лениннинг мамлакат халқлари билан маънавий жиҳатдан маҳкам боғланганлиги, доҳийнинг фақат халқ оммаси манфаатлари ва ташвишлари билан яшашга бўлган интилишини бадиий тасвирлай олган.

Мазкур расм машҳур совет рассоми Петр Васильевнинг Лениннома туркумидаги асарлари орасида алоҳида ўрин эгаллайди. Фикримизча, доҳий қиёфаси унда ҳар томонлама тўлақонли гавдалантирилган.

Георгий ГЛУЗМАН,
санъатшунос.
Москва.

ОНА-ВОЛГАГА ТАЪЗИМ

Буюк рус дарёси Она-Волга, сенга боқаман! Не-не воқеаларнинг гувоҳи бўлган, неча-неча авлодлар арзини тинглаган, оҳу-зорига қулоқ солган, қанчадан-қанча буюк кишиларни бағрига олиб, бир лаҳза бўлса ҳам ором бахш этган она-Волга! Қани энди тилинг бўлса-ю, оламжаҳон тарихингдан сўз очсанг менга.

Неча асрлар илгари рўй берган воқеалар ҳақида сўзламасанг ҳам, бизнинг бахтимиз, шодлигимиз қуёши балқиб чиққан кунлар ҳақида қўшиқ айтсанг, Волга!

Биламизки, ўтган асрнинг 70-йиллари сенда тинчлик йўқ эди. Мазлумлар номидан нола чекардинг, бераҳм дунёни ўз қаърингга ютиб юборгинг келарди, эзилган қалбларга таскин берардинг. Халқ ўз дардини сенга айтарди, сендан мадад истарди, ёмон туш кўрса, сенга сўйлар, юрагини ёзгани сенинг бағрингга талпинарди.

Она-Волга, сен кимларни мафтун этмагансан! Сенинг ҳақингда қанчадан-қанча қўшиқлар тўқилганини, сени қандай буюк зотлар сайр этганини билсанг эди. Сени Некрасов куйлади, Тургенев бир олам завқ билан ёзди, Гончаровга илҳом бахш этдинг, симбирсклик шоир Язиков қўшиқ тўқиди сенинг мадҳингга!

Ниҳоят, 1869 йили нижний-новгородлик маърифатчи Илья Николаевич Ульяновни ҳам мафтун этдинг, у оиласи билан сенинг бағрингга кўчиб келди.

Ульянов Симбирск губернясига илм-маърифат етаклаб келмоқчи бўлди, қирғоқларингга жойлашган сон-саноқсиз қишлоқларни яёв кезиб чиқди, ўзи билан нур ва маърифат олиб борди.

Илья Николаевич нуфузли, маърифатли киши эди. У Қозон университетини аъло баҳолар билан тамомлаб, математика фанлари кандидати унвонини олди, кўп йиллар физика ва математикадан дарс берди. Ниҳоят у Симбирскда маориф инспектори лавозимига кўтарилди. Унинг оиласи ҳам маърифатли бўлиб, Илья Николаевич таъсирида ўз даврининг илғор фикрли кишилари билан яқиндан алоқа боғлади ва демократ ёзувчиларнинг асарларини қунт билан ўрганди. Мана шу ерда, Ульяновлар оиласида Александр ва Аннадан сўнг учинчи фарзанд дунёга келди.

Она яна кўрди фарзанд,
Мана қучоғида у.
Термулади бўлиб хурсанд,
Кўзига келмас уйқу...
Билса эди она у чоғ
Дунёга ким келганин,
Она кимга очиб қучоқ,
Бошида эгилганин!

На ота-она, на сен, буюк Волга, бу фарзанд келажакда ким бўлиб етишишидан, миллионлар тақдирини ўз қўли билан яратишидан, буюк инсон бўлиб жаҳонга йўлчи юлдуз каби шуъла сочиб туришидан беҳабар эдинг. Пешоналари кенг, кўзлари теран эди унинг:

Ҳа, азиз Мария Александровна,
Башарнинг бахтини туққан
у она —
Билмасди... Не билсин қандай
бир иқбол
Ётганин ёнбошида, кичик
бешикда,
Билмасди пешвоз чиқиб
истиқбол,
Асрлар номидан кутар эшикда.
Она ўпар энди жигарин,
лекин —
Билмасди қўйнига олгани:
Ленин...

Мана бир аср бўлаяптики, ўша буюк инсон дунёга келган кичик, оддийгина ёғоч уй ҳамон сендан мадад олиб, бу ерда туғилганлар, яшаганлар ва оламдан ўтганлар руҳини шод тутиб, улар ҳақида авлодларга ҳикоя қилиб, сенга мағрур қараб турибди.

Ўша биз учун, дунёдаги миллион-миллион кишилар учун мўътабар ва табаррук бўлган уйнинг хоналарига кирамиз. Кичкина Володя мана шу уйда чопқиллаб юрган, мана шу деразалардан сенга боққан унинг беғубор боланикка хос шўх кулгиларини ҳамон эслаётгандирсан.

Илья Николаевич ўз даврининг маърифатли ёзувчиларини ҳурмат қилар, уларнинг асарларини севар ва шунинг учун иш столи устида сақларди. Фарзандлар ҳам ота изидан бориб, тез орада демократ ёзувчиларнинг асарлари билан яқиндан танишабошладилар. Некрасов, Гончаровлар Илья Николаевичнинг уйида тез-тез қадам ранжида қилиб турар эдилар. Бутун фаолиятини халқ оммасини маърифатли қилишга бағишлаган И. Н. Ульянов Симбирск губернясида маориф ишларини анча йўлга қўйди. У ишлаган даврда Симбирск губернясидаги мактабларнинг сони 89 тадан 437 тага кўпайди. Илья Николаевич қаерга борса, аввало мактаб ва маориф ишлари, сўнг ўқув-тарбиянинг аҳволи билан қизиқар эди. Шунинг учун ҳам у тез орада обрў-эътиборга сазовор бўлди. Ҳақиқий демократ, илғор фикрли киши ўзидан яхши ном қолдирди.

И. Н. Ульянов ишдан ҳориб-чарчаб келишига қарамай, оилада бола тарбиясининг намунали бўлишига катта эътибор берар, ўзи фарзандлари қандай ўсаётганлиги, нимага қизиқаётганлиги билан мунтазам шуғулланарди. Тажрибали педагог, ғамхўр ота ўз фарзандларининг маърифатли, билимдон бўлишига интилди. Айниқса унинг Володяга бўлган меҳр-муҳаббати чексиз эди. Шунинг учун ҳам Володя теран бўлиб ўсди, мактаб ёшигача ўқиш, ёзишни ўрганди, ўз мурғак ҳаётини меҳнатсиз тасаввур қилолмайдиган бўлиб қолди.

Она фарзандларига парвона бўлди. Петербурглик врач қизи мустақил маълумот олди, Қозон губернясидаги Кокушкино қишлоғида турувчи холаси қўлида тарбия топаётган йилларнинг бирида — 1863 йилда бошланғич мактаб ўқитувчиси ҳуқуқини олиш учун имтиҳонлар топширди. У ҳам нодир қобилият эгаси эди, уч чет тилини мукаммал билар, кўп мутолаа қиларди. Меҳри тушгани Толстой, Тургенев, Гёте, Шиллер, Шекспир асарлари бўлди.

Мария Александровна ўз фарзандларининг биринчи тарбиячиси ва ўқитувчиси эди. Ульяновлар оиласи ниҳоятда аҳил ва ягона мақсад билан яшади. Ота-она фарзандлар камолоти учун, уларнинг соф виждонли бўлишлари, ҳаққоният учун курашчилар бўлиб етишишлари, халқ ғамидан кўра ўзга ғам чекмасликлари учун қайғурдилар. Мария Александровна энг оғир дамларда ҳам фарзандлар тарбиясини бир зум эътиборидан четда қолдирмади. Она орзуси қанот ёзди. Фарзандлар қобилиятли, теран, пишиқ-пухта, билимдон бўлиб тарбия топдилар.

Ульяновлар оиласидаги фарзандларнинг ҳаммаси олий маълумот олди. Уларнинг ҳаммаси революцион кураш йўлини танлади. Мария Александровна эса ўз фарзандлари — Анна, Александр, Владимир, Мария ва Дмитрийларнинг энг яқин маслакдоши бўлиб қолди ва бу билан фахрланди.

Бу гаплар сенинг, буюк дарё соҳилингда юз йилдан бери қад кўтариб турган уй хоналарида сақланаётган ҳужжатлар ҳақидаги рисоладан бир парча холос.

Э, буюк рус дарёси, она-Волга! Сенинг соҳилингда буюк инсон дунёга келганлигидан мағрурлан, сенинг қирғоқларингда ана шу инсон — Владимир Ульянов ёшлик даврини ўтказгани, сен уни у шаҳардан бу шаҳарга элтиб қўйганинг, унга илҳом ва битмас-туганмас куч бағишлаганинг билан ғурурлан! Сенинг соҳилларингга жойлашган, буюк инсон қадами етган зиёратгоҳ шаҳарлар бугун янада гавжум бўлаётганлигидан шодлан!

Она-дарё! Башарият бахтига дунёга келган Инсон — Владимир Ильич Ленинни бағрингда ардоқлаб, буюк ҳаётга узатганинг учун, заҳматкашлар толеини баланд қилган шу зот ҳаққи-ҳурмати, сенга юз карра таъзим!

Н. ТОЖИБОЕВ.
Ульяновск — Тошкент.

Ю. ШОМАНСУР.

ҚУТЛУҒ КУН

Ўлкамизда кезади баҳор,
Ясанади бутун табиат,
Юракларда чексиз шодлик
бор,
Баҳорга хос нашида, ғайрат.
Тўлиб оқар ўйноқ дарёлар,
Қалбга ором берар
яшиллик.
Уйғонади чўллар, саҳролар,
Ҳукмрондир меҳнат,
яхшилик.
Тикилади чўпон ўтови,
Униб чиққан шудгорда
уруғ.

Заводда иш давом этади,
Беш йилликнинг қадами
қутлуғ.
Янги зафар киради қўлга,
Ортар Ватан кучи, қудрати.
Коммунизм — улуғ
манзилга
Халқларимиз мағрур боради.
Баҳор, баҳор, Ленин баҳори
Ўлка бўйлаб кезади шодон.
Ол байроқни тутиб юқори
Олға қадам ташлаймиз ҳар
он!

ЛЕНИН НОМИ БИЛАН

(Карта — мемориал).

Бу карта КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги марксизм-ленинизм институти ҳамда СССР Министрлар Совети ҳузуридаги геодезия ва картография бош бошқармаси томонидан тайёрланган «Ленин» тарихий-биографик атласи материаллари асосида тузилган.

УФАДАН ХАТ

Бугунги Бошқирдистон Советлар даврида гуллаб-яшнаган, камол топган ўлкалардан бирига айланган. Автоном республика хўжалик ва маданий қурилишда қўлга киритган ютуқлари учун икки марта Ленин ордени ва Октябрь революцияси ордени билан мукофотланган.

Бу юксалиш ва мўжизаларнинг ҳаммаси қадрдон Ильич номи билан боғлиқдир. Ильич даҳоси билан мана шундай ўзгаришлар олам юзини кўрди. В. И. Ленин Бошқирдистон маркази Уфада икки марта бўлган. Биринчи марта у 1900 йилнинг февралида Н. К. Крупская билан Сибирь сургунидан қайта туриб, шаҳримизда тўхтаган эди. Иккинчи марта доҳий 1900 йилнинг июнида чет элга жўнаш олдидан яна Уфага келган эди.

В. И. Лениннинг Уфа ишчилари ва социал-демократлар билан учрашиб, улар билан ўтказган суҳбатлари ва кенгашлари Бошқирдистонда марксистик ташкилотларни мустаҳкамлашда, Уралда революцион ҳаракатни ривожлантиришда катта аҳамият касб этди. Шахсан ўзи Уфада «Искра» газетасига агент ва мухбирлар тайинлашга раҳбарлик қилди.

Ўша йиллар хотираси сифатида 1941 йилнинг 21 январида Уфада Лениннинг уй-музейи очилди. Ўша кундан буён 1,5 миллионга яқин киши келиб, уй-музейни томоша қилиб кетди.

Бугун ҳам уй-музей томон оқиб келаётган одамларнинг охири кўринмайди.

Музейда революция ва меҳнат ветеранларидан тузилган группа ишлаб турибди. Группа аъзолари Ленин ҳақида жонли ҳикоялар сўзлаб берадилар.

Б. ЗАЙНИДДИНОВА,
шахсий пенсионер.

ҲАММА ЭЛЛАРДА, ҲАММА ТИЛЛАРДА

◆ Совет хокимияти йилларида В. И. Ленин асарлари Совет Иттифоқида 348872 минг нусха умумий тиражда 10096 марта, юздан ортиқ тилда босилиб чиқди. Доҳий асарлари мамлакатимиз халқлари тилида (рус тилини ҳисобламаганда) 61269 минг нусхада 5483 марта ва чет эл мамлакатларининг тилларида 23509 минг нусхада 1938 марта нашр этилган.

◆ 1920 йилдан 1968 йилгача СССРда В. И. Ленин асарлари умумий тиражи 82,9 миллион нусхадан иборат 1284 томда босилиб чиқди.

◆ 1918 йилдан 1968 йилгача мамлакатимизда Владимир Ильич Лениннинг ҳаёти ва фаолиятига бағишланган 7519 та китоб ва рисола нашр этилди. Бу нашрларнинг умумий нусхаси 240,9 миллионга етди.

◆ Чет элларда 1897 йилдан 1968 йилгача Ленин асарлари 48 мамлакатда, 51 тилда, шу жумладан мамлакатимиз халқларининг беш хил тилида, 4079 марта чиқарилди.

◆ Венгрияда юбилейга қадар В. И. Ленин асарлари тўла тўпламининг 55 томлигидан 23 таси 18850 нусхада босилиб чиқади.

◆ Польшада 25 йил мобайнида Лениннинг 217 та асари 9 миллион нусхада нашр этилган.

◆ Руминияда В. И. Ленин асарларининг тўла тўплами 55 томлигини нашр этиш тугалланади.

◆ Курашаётган Вьетнамда 1961 йилдан бери Ленин асарларининг 35 томлиги нашр этилмоқда. Ҳозирча унинг 22 томи босмадан чиқди. Тўпламни нашр этиш 1971 йил бошларигача тугалланади.

◆ Халқ ҳокимияти йилларида Болгарияда В. И. Ленин асарлари 176 китоб қилиб, 2580 минг нусхада босиб чиқарилди. Юбилейгача яна доҳийнинг 150 номдаги асари ва тўпламлари чиқади.

◆ В. И. Ленин асарлари тўпламининг чех нашри умумий тиражи, бу йил босилиб чиқадиган охирги томини ҳам ҳисобга олганда, 1650 минг нусхага етади.

◆ Японияда Ленин асарлари тиражи 1 миллион нусхадан ортиб кетди. Юбилейгача Владимир Ильич асарлари тўпламининг бешинчи нашри чиқади.

◆ В. И. Ленин асарлари Латин Америкаси мамлакатларида жуда тез тарқалмоқда. Кейинги ўн йил ичида Колумбиядаги биргина нашриётнинг ўзи В. И. Лениннинг 14 номдаги асарини босиб чиқарди ҳамда тарқатди. 30 минг нусхада босилган бу асарлар тез сотиб олинди.

ЛЕНИН ҚИШЛОҒИ НУР СОЧАДИ

ЛЕНИН номли колхоз — Янгийўлрайонидаги энг йирик, сертармоқ хўжаликлардан ҳисобланади. Қишлоқ аҳолиси 15 мингдан ортиқ. Ленин номли, «Оқ олтин», «Қизил Октябрь» участкаларида ўнлаб кучли ер ҳайдаш, ариқ олиш, чопиқ тракторлари ишлаб турибди. Колхоз ўзининг пахта териш, кўрак юлиш машиналарига эга. Буларнинг ҳаммаси деҳқонларнинг ишини енгиллатиб, йиллик планларнинг бажарилишида катта роль ўйнамоқда.

Яқинда мухбиримиз колхозда бўлиб колхоз партия комитетининг секретари Турғунбой Султонов ва колхоз раиси Нишонали Авазов билан суҳбатлашди.

МУХБИР: Колхоз тузуми қишлоғингиз аҳолисига нималар берди?

ПАРТКОМ СЕКРЕТАРИ: Мен шу ерликман. Шунинг учун ҳамма ўзгаришлардан хабардорман. Колхоз тузилган дастлабки йили қишлоқ аҳолиси тарқоқ ҳолда яшар эди. Шу сабабли колхозлар сони анчагина эди. Бу эса экинлардан мўл ҳосил етиштиришни, қишлоқни ободонлаштиришни ҳаддан ташқари қийинлаштириб юборган эди. Буни ҳисобга олиб деҳқонлар майда колхозларни ягона бир хўжаликка — Ленин номли колхозга бирлаштиришди. Шундан кейин техникадан, ишчи кучларидан рационал фойдаланилди. Майда-майда карталар яхлитлаштирилди. Бу эса деҳқончилик маданиятини ҳар тарафлама оширди. Қисқа вақт ичида гектар бошига етиштирилган ҳосил, уч баравардан зиёдроққа кўпайди.

Узоққа бормайлик, Сўнгги ўн йил ичида қўлга киритилган ютуқлар анча қувонарли. Авваллари бир иш кунига тўланган ҳақ 94 тийинданга тўғри келган бўлса, ўтган йили бир иш кунига 5 сўмдан тақсимланди.

МУХБИР: Маданий-маиший қурилишларига сизда қандай эътибор берилади?

ПАРТКОМ СЕКРЕТАРИ: Қишлоқ аҳолисининг ҳамжиҳатлик, иноқ бўлиб ишлаши туфайли бу соҳада ҳам катта ишлар қилинди. Эндиликда қишлоғимиз бутунлай янгитдан қурилмоқда. Аввалги қинғир-қийшиқ, ёзда чанг, қишда лой бўлган кўчалардан асар ҳам қолмади. Ҳамма колхозчи янги типда қурилган уйларга кўчиб чиққан. Айниқса, бу иш кейинги беш-олти йил ичида янада авж олиб кетди. Эндиликда шинам, кўркам, барча қулайликларга эга бўлган колхоз посёлкаси вужудга келди. Йўллар кенг, равон, асфальтланган.

Суҳбатга раис аралашади.

РАИС. Тарқоқ хўжаликни ягона бир марказда яшашига эришаётганимиз сабабли колхозчиларнинг уйларига Ильич чироқларини тушириш тезлашди. Қишлоққа газ келди. 640 хонадон табиий газ билан таъминланди. Яқин кунлар ичида яна 317 колхозчининг уйида «зангори олов» ёнабошлайди. Шундай қилиб, шу йилнинг ўзида колхозчи хонадонларининг 80 проценти газ билан тўла таъмин этилади.

Колхоз устахонаси, касалхона, туғруқхона, тўртта мактабнинг синф хоналари, аптека, ясли ҳам табиий газ билан тўла таъминланди. Яқин йиллар ичида эски, талабга жавоб бермайдиган мактаб бинолари ўрнида қўшқаватли, барча қулайликларга эга бўлган мактаб бинолари қурилиб, фойдаланишга топширилади.

МУХБИР: Қишлоқ зиёлилари ҳақида икки оғиз гапириб берсангиз.

ПАРТКОМ СЕКРЕТАРИ: Чорва фермаларида, пахтачилик бригадаларида ишлаётган кишиларнинг деярлик ҳаммаси тўлиқсиз ва ўрта маълумотга эга. Инженер, агроном, врач, юристларимиз ҳам шу қишлоқда туғилиб ўсиб вояга етган кадрлардир. Колхознинг собиқ агрономи, эндиликда район ижроия комитети раисининг ўринбосари, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Комилжон Азимов, мактаб директори, Совет Иттифоқи Қаҳрамони Абдулла Қурбонов, ўқитувчи Бойқўзи Мирзааҳмедов, колхозчи Нишонбой Мирзаев, Ўктам Маҳкамов, Жамол Тўйчиев каби Ленин орденли кишиларимиз билан фахрланамиз.

МУХБИР: Колхозчилар доҳийнинг юз йиллик тўйини қандай кутиб олаётирлар?

ПАРТКОМ СЕКРЕТАРИ: Юбилейолди социалистик мусобақаси яхши натижа берди. Ишлаб чиқаришда бирмунча ютуқларни қўлга киритдик. Чигит экиш қисқа вақт ичида тугалланди. Чорвадорлар тўрт ойлик гўшт, сут етиштириш ва давлатга топшириш планларини ошириб бажардилар. Йиллик тухум тайёрлаш плани муддатидан олдин муваффақиятли адо этилди.

Коллективимиз ўртасида СССР Олий Совети сайловлари кунини муносиб меҳнат ғалабалари билан нишонлаш юзасидан бошланган мусобақа ҳам кенг авж олиб кетди.

РАИС: Юбилей йили баракали якунланади. Бу йил алмашлаб экишда бир қанча ишлар амалга оширилди. Эски бедазорлар бузилиб чигит экилди. Вилт билан зарарланган майдонлар каноп, сабзавот, бедазорга айлантирилди. Бу эса пахтачиликни бундан кейин янада ривожлантиришда муҳим қадам бўлади. Колхозимиз бу йил 5500 тонна пахта, 3000 тонна каноп пояси, 1200 тонна сабзавот етиштириб беради. Улуғ Ленин коллектив хўжалик деҳқонларнинг фаровон ва маданий ҳаёт кечиришини тўла таъминлайди, деб башорат қилган эди. Совет халқи доҳийнинг васиятларини амалга ошириб, бахтиёр турмуш кечирмоқдалар. Бу ленинча кооперативлаштириш планининг тўла тантанасидир.

1870 — 100 — 1970

МУҚИМИЙ ТЕАТРИНИНГ ТУҲФАСИ

«Бахт тўйи» — Муқимий номли музикали театрнинг улуғ доҳиймиз В. И. Лениннинг юз йиллигига бағишлаб саҳналаштирган янги спектакли — адабий-музикали томошаси ана шундай номланган.

Шоир Ёнғин Мирзо ва бастакор Наби Халилов ҳамкорлигида яратилган бу саҳна асари театрнинг одатдаги музика драмаларидан мазмуни ва шаклининг янгилиги билан ажралиб туради. Бу ҳақиқий драма эмас, кўпроқ ўзининг аниқ, изчил ва ривожланувчи сюжетига эга бўлган, музика жўрлигида ифодаланган саҳнавий қиссага ўхшайди.

Асарнинг бош қаҳрамони — юз баҳорни кўрган, ўтмишда оғир мусибатларни бошидан кечирган, Совет ҳокимияти даврида, улуғ Ленин ғояларининг тантанаси туфайли озод ва ёруғ ҳаётнинг эгаси бўлган нуроний аёл Саодат ая образидир. Саодат ая тимсолида В. И. Ленин ҳузурида бўлган Туркистон аёлларининг бадиий умумлашган тасвири берилган.

Асар икки қисмдан иборат. Биринчисида ўзбек халқи ўтмишда кечирган аянчли ва оғир аҳволи акс эттирилади. Саҳнадаги манзаралар Саодат аянинг бевосита иштироки ва ҳикоялари асосида тасвирланади. Улар кинокадрлардек саҳнама-саҳна намоён бўлиб, халқимизнинг ижтимоий ҳаётидаги энг муҳим даврларни кўз олдимизга келтиради. Иккинчи қисмида Саодат аянинг юз йиллик тўйи, унинг Ленин билан учрашуви ҳақидаги ҳикояси кўрсатилган. Шуни айтиш керакки, бунда гарчи В. И. Ленин образи бевосита берилган бўлмаса ҳам, асар доҳийнинг ҳаётбахш ғоялари билан суғорилган, унинг ўлмас сиймосини киши доимо ҳис этиб туради.

Асарга басталанган миллий куйлар шу қадар оҳангдор, ёқимли ва маънодорки, улар киши қалбини тўлқинлатиб, унга завқ ва роҳат бағишлабгина қолмай, воқеаларнинг мазмунини, саҳнадаги вазиятни, қаҳрамонларнинг руҳий ҳолатини, ҳиссиёт дунёсини ифодалашга хизмат қилган. Бу Н. Халиловнинг саҳна асарига ёзган биринчи ажойиб музикасидир. Шунга қарамай, бастакор бу жанрнинг табиатига хос куйлар яратиб, миллий чолғу асбобларини ниҳоятда ўринли ишлата олган. Масалан, ёш Саодатнинг бой даргоҳида чўрилиги, бойнинг унга маҳлиё бўлиб, зўравонлик қилганда севимли йигити қутқариб қолиши ёҳуд аёлларнинг паранжи ташлашларини акс эттирувчи саҳналар хореографик манзаралар воситасида берилган.

Музикали театрга хос бу жанрнинг янгилиги унинг ғоявий мазмуни асарни саҳналаштирган режиссёр Раззоқ Ҳамроевда, умуман, театр коллективида катта қизиқиш ва ижодий иштиёқ уйғотган. Буни спектаклнинг бадиий етуклиги, таъсирчанлиги, ҳар бир актёрнинг ўз ролларини ихлос билан ижро этгани далолат беради.

Одатда баъзи музикали драмаларда уларнинг яратувчиларини бир-биридан фарқ қилиш мумкин. Бу спектаклда эса асарнинг янгилиги ва мураккаблигига қарамай, пьеса ва музика муаллифлари, дирижер [Н. Халилов], рассом [Г. Визель], балетмейстер [О. Назруллаев], хормейстер [К. Саъдуллаев], хуллас, бутун ижодий коллектив режиссёр Р. Ҳамроев раҳбарлигида бир ёқадан бош чиқариб ишлаганлар. Натижада ижодий коллектив бу спектаклни яратишда бадиий яхлитликка эриша олган.

Спектакль иштирокчилари, шу жумладан М. Юнусов [Жўравой], ўзининг юксак актёрлик маҳорати, Н. Исҳоқова [Ойхон] жарангдор, ёқимли овози, Ю. Исматова [Саодатнинг ёшлиги] нафис рақс санъати билан томошабинни мафтун қилади. Яратилган образлар орасида, айниқса, М. Жаъфарова талқинидаги Саодат образи — талантли санъаткорнинг шоҳ роллари қаторидан ўрин олган. Спектакль давомида актриса ўз қаҳрамонининг турли ёшдаги қиёфасини ҳам, характерининг мазмунини ҳам моҳирона акс эттиради. Т. Жаъфарова спектаклда ажойиб хонанда ва юксак драматик маҳоратга эга санъаткоргина эмас, бадиий сўз устаси ҳам эканини кўрсатди. Актриса истеъдодининг бу қирраси айниқса Саодат ая В. И. Ленин ҳузурида бўлганини ҳикоя қилганида яққол кўзга ташланади. Т. Жаъфарова ўз қаҳрамонининг ҳикоясини шундай маҳорат билан ифодалайдики, Саодат аянинг улуғ доҳий билан бу унутилмас ва ҳаяжонли учрашуви гўё шу ондаёқ содир бўлаётгандек туюлади.

Охирги саҳнадаги йигит ва қизларнинг оммавий рақси, кийимларининг беўхшовлиги тузатилса спектаклнинг бадиийлиги янада ошади. Бундан қатъий назар ижодий коллектив музикали театрга хос янги жанрни ҳосил қилибгина қолмай, улуғ доҳиймиз В. И. Лениннинг юз йиллик юбилейига муносиб туҳфа қилди.

Театр коллективини янги спектакль билан, асар муаллифлари Ё. Мирзо ва Н. Халиловни, шунингдек, Саодат ая ролини ижро этган Т. Жаъфаровани В. И. Ленин туғилаган куннинг 100 йиллиги шарафига таъсис этилган республика мукофотини олганлари билан муборакбод этиб, ижодларига барака тилаймиз.

Ф. ЖУРАЕВ.

ЧИРЧИҚ электрохимия комбинатининг бир группа ишчиларига ленинча беш йиллик зарбдорлари фахрий номи берилди. Суратда: ана шу зарбдорлардан Арвилий Карвель (чапда), Елизавета Пруцева, Мажид Абдулзотов, Екатерина Карпова, Гарай Бадиков, Раиса Гусева ва Пётр Синелобов ўртоқларни кўриб турибсиз.

Р. Шамсутдинов фотоси. (ЎзТАГ).

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

1970 ЙИЛГИ БУТУНИТТИФОҚ АҲОЛИ РЎЙХАТИНИНГ ДАСТЛАБКИ ЯКУНЛАРИ ТЎҒРИСИДА

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ҲУЗУРИДАГИ МАРКАЗИЙ СТАТИСТИКА БОШҚАРМАСИНИНГ АХБОРОТИ *

1. 1970 йил январида навбатдаги Бутуниттифоқ аҳоли рўйхати ўтказилди. **Рўйхат маълумотларига кўра 1970 йилнинг 15 январигача ССР Иттифоқи аҳолисининг сони 241 миллион 748 минг кишидан иборат бўлган.**

2. СССР аҳолиси сонининг ўзгариши қуйидагича:

1913 йилда ҳозирги чегараларда аҳоли сони 159,2 миллион киши.

1940 йилда ҳозирги чегараларда аҳоли сони 194,1 миллион киши.

1959 йилнинг 15 январидаги рўйхатга кўра 208,8 миллион, 1970 йилнинг 15 январидаги рўйхатга кўра 241,7 миллион киши.

1959 йилги рўйхатдан кейин ўтган 11 йил мобайнида 51,5 миллион киши туғилиб 18,6 миллион киши вафот этган. Шу давр ичида Совет Иттифоқи аҳолиси 32,9 миллион киши ёки 15,8 процент кўпайган.

Мамлакатимиз аҳолисининг катта кўпчилиги — бешдан тўрт қисмидан ошиғи Улуғ Октябрь социалистик революциясидан кейин туғилган кишилардир.

3. **Иттифоқдош республикалар ва айрим иқтисодий районлар аҳолисининг сони** қуйидагича ўзгарган:

Иттифоқдош республикалар ва иқтисодий районлар	Аҳоли сони (минг киши): 1959 йил 15 январгача	1970 йил 15 январгача	1970 йилда 1959 йилга нисбатан процент ҳисобида
СССР	208827	241748	116
РСФСР	117534	130090	111
Ғарби-шимолий район	10865	12160	112
Марказий район	25718	27653	103
Волга-Вятка районИ	8252	8348	101
Марказий қора тупроқ районИ	7769	7997	103
Поволжье районИ	15975	18377	115
Шимолий Кавказ районИ	11601	14285	123
Урал районИ	14184	15184	107
Ғарбий Сибирь районИ	11252	12110	108
Шарқий Сибирь районИ	6473	7464	115
Узоқ Шарқ районИ	4834	5780	120
Калининград области	611	732	120
Украина ССР	41869	47136	113
Донецк-Днепр атрофи районИ	17766	20059	113
Ғарби-жанубий район	19028	20694	109
Жанубий район	5075	6383	126
Белоруссия ССР	8056	9003	112
Ўзбекистон ССР	8261	11963	145
Қозоғистон ССР	9153	12850	140
Грузия ССР	4044	4688	116
Озарбайжон ССР	3698	5111	138
Литва ССР	2711	3129	115
Молдавия ССР	2885	3572	124
Латвия ССР	2093	2365	113
Қирғизистон ССР	2066	2933	142
Тожикистон ССР	1981	2900	146
Арманистон ССР	1763	2493	141
Туркманистон ССР	1516	2158	142
Эстония ССР	1197	1357	113

Аҳоли рўйхатлари орасидаги даврда аҳолининг бир хил районлардан иккинчи хил районларга кўчиш ҳоллари анчагина содир бўлди. Масалан, Қозоғистон ва Ўрта Осиёда ўтган ўн бир йил ичида аҳолининг табиий кўпайиши 8,6 миллион кишини ташкил қилган бўлса, аҳолининг жами сони шу давр ичида 9,8 миллион киши кўпайди; бу эса, 1 миллион 200 минг киши бу ерга бошқа иттифоқдош республикалардан кўчиб келганлигини билдиради.

4. **СССРнинг шаҳар ва қишлоқ аҳолиси сони қуйидагича ўзгарган:**

	Жами аҳоли (миллион киши)	Шу жумладан: шаҳар аҳолиси	қишлоқ аҳолиси	Жами аҳолига нисбатан процент ҳисобида: шаҳар аҳолиси	қишлоқ аҳолиси
1913 йил	159,2	28,5	130,7	18	82
1940 йил	194,1	63,1	131,0	33	67
1959 йил	208,8	100,0	108,8	48	52
1970 йил	241,7	136,0	105,7	56	44

1959 йил рўйхатида 100 миллион кишидан иборат бўлган СССР шаҳар аҳолисининг сони 136 миллион кишига етди, қишлоқ аҳолиси эса 108,8 миллион кишидан 105,7 миллион кишига тушди.

Шаҳар аҳолисининг 36 миллион киши кўпайишига сабаб шуки, шаҳар аҳолисининг табиий кўпайиши ўн бир йил мобайнида 14,6 миллион кишидан иборат бўлди, 5 миллион аҳоли яшайдиган қишлоқ пунктлари шаҳар пунктларига айлантирилди ва қишлоқ аҳолисидан 16 миллиондан кўпроқ киши, шу жумладан уларнинг оилалари қишлоқдан шаҳарга келди. Қишлоқ аҳолисининг шаҳарга келиши саноат ишлаб чиқаришнинг анча ўсиши билан боғланган бўлиб, социалистик қишлоқ хўжалигидаги меҳнатни механизациялаш ва меҳнат унумдорлигини ошириш туфайли мумкин бўлди.

Қишлоқ жойларда аҳоли рўйхатлари орасидаги давр мобайнида аҳолининг табиий кўпайиши 18 миллион кишидан кўпроқ бўлди, лекин юқорида кўрсатилган сабабларга кўра қишлоқ аҳолисининг сони кўпаймади, балки 3 миллион киши миқдорида камайди.

5. **Аҳоли рўйхати вақтида 111,3 миллион эркак ва 130,4 миллион хотин-қиз рўйхатга олинди.** Эркаклар ва хотин-қизлар процентИ қуйидагича ўзгарди.

	Жами аҳоли: эркаклар	хотин-қизлар	Шаҳар аҳолиси: эркаклар	хотин-қизлар	Қишлоқ аҳолиси: эркаклар	хотин-қизлар
1913 йил	49,7	50,3	53,2	46,8	48,9	51,1
1940 йил	47,9	52,1	47,9	52,1	48,0	52,0
1959 йил	45,0	55,0	45,2	54,8	44,9	55,1
1970 йил	46,1	53,9	46,3	53,7	45,7	54,3

1970 йилда бутун аҳолининг 46,1 процентини эркаклар, 53,9 процентини эса хотин-қизлар ташкил этди. Эркаклар ва хотин-қизлар сони ўртасидаги бундай нисбат катта ёшдаги кишилар ҳисобидан бўлиб, асосан уруш оқибатларидан келиб чиққандир. Янги туғилганларга келганда эса, бутун дунёда бўлаётгани сингари бизда ҳам ўғил болалар қиз болаларга қараганда кўпроқ туғиляпти. СССР да 100 та қиз ҳисобига 106 ўғил бола туғиляпти. Аммо қизларнинг нобуд бўлиши бир мунча камлиги оқибатида 27-28 ёшга бориб эркаклар билан хотин-қизларнинг нисбати бараварлашмоқда.

6. Шу бандда **республика, ўлка ва областлардаги мавжуд аҳоли сони тўғрисидаги маълумотлар берилган.**

7. Бу бандда шаҳарлар ва шаҳар типидаги посёлкаларнинг умумий сони ҳамда уларнинг 1959 йилга нисбатан 1970 йилда аҳолиси сони жиҳатидан тақсимланиши берилган.

8. **Иттифоқдош ва автоном республикалар, ўлка ва областларнинг марказлари бўлмиш шаҳарлар, шунингдек аҳолиси 100 минг кишидан ортиқ бўлган бошқа шаҳарлар аҳолисининг сони қуйидагича:**

	Аҳоли сони (минг киши) Ҳозирги чегараларда: 1959 йил 15 январгача	1970 йил 15 январгача	1970 йилда 1959 йилга нисбатан процент ҳисобида
Москва	6044	7061	117
Шу жумладан Москва шаҳар Советига бўйсунувчи шаҳар типидаги посёлкаларсиз	6009	6942	116
Ленинград	3321	3950	119
шу жумладан Ленинград шаҳар Советига бўйсунувчи шаҳар типидаги посёлкаларсиз	2985	3513	118
Киев	1110	1632	147
Тошкент	927	1385	149
Боку	968	1261	130
Шу жумладан Боку шаҳар Советига бўйсунувчи шаҳар типидаги посёлкаларсиз	643	847	132
Харьков	953	1223	128
Горький	941	1170	124
Новосибирск	885	1161	131
Куйбишев	806	1047	130
Свердловск	779	1026	132
Минск	509	916	180
Шу жумладан Минск шаҳар Советига бўйсунувчи шаҳар типидаги посёлкаларсиз	509	907	178
Одесса	664	892	134
Тбилиси	703	889	127
Донецк	708	879	124
Челябинск	689	874	127
Қозон	667	869	130
Днепропетровск	661	863	131
Пермь	629	850	135
Омск	581	821	141
Волгоград	591	818	138
Ростов-Дон	600	789	132
Уфа	547	773	141
Ереван	493	767	155
Саратов	579	758	131
Рига	580	733	126
Олмаота	456	730	160
Воронеж	447	660	148
Запорожье	449	658	146
Красноярск	412	648	157
Кривой Рог	401	573	143
Львов	411	553	135
Қарағанда	383	522	136
Ярославль	407	517	127

8 бандда жами 242 шаҳар тўғрисидаги маълумотлар берилган.

9. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ҳузуридаги тегишли ташкилотларнинг тавсиясига биноан катта кўпчилик мамлакатлар 1970 йилда ёки унга яқин йилларда аҳоли рўйхатини ўтказди ёки ўтказмоқда.

1970 йилнинг бошларида дунё аҳолиси 3 миллиард 600 миллион кишидан иборат деб чамаланмоқда. Ҳозир социалистик мамлакатларда дунё аҳолисининг салкам 34 проценти, ривожланган капиталистик мамлакатларда 19 проценти, ривожланаётган мамлакатларда 46 проценти ва ҳали озод бўлмаган мустамлакаларда 1 проценти яшамоқда.

Территория миқёсида рўйхатнинг аҳолининг жинси, ёши миллати, тили, маълумот даражаси, ўқиши, оилавий аҳволи ва оила жон сони, яшаш воситалари манбаи, халқ хўжалигининг соҳалари ва энг муҳим машғулотлар бўйича муфассал маълумотлари, шунингдек ана шу маълумотлар мажмуи бўйича аҳоли составини характерловчи группаларни СССР Марказий статистика бошқармасининг ҳисоблаш маркази ҳисоблаб чиқади ва иш тугаганидан сўнг эълон қилинади.

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ҲУЗУРИДАГИ МАРКАЗИЙ СТАТИСТИКА БОШҚАРМАСИ.

* Ахборот қисқартириб босилмоқда.

Тошкентдаги 1-мактабда В. И. Ленин ҳаёти ва фаолиятига бағишлаб катта виставка ташкил қилинди. Суратда: ўқувчилар виставкага қўйилган экспонатлар билан танишмоқдалар.

А. Авазов фотоси, (ЎзТАГ).

САДОҚАТ РАМЗИ

Музейдаги ҳамма экспонатларни, жиҳозларни мактаб ўқувчилари ва ўқитувчилари ўз қўллари билан ясашган. Мактабда Ленин музейи ташкил қилиш ҳақида фикр туғилганидан кейин ҳамма бу ишда бир ёқадан бош чиқариб актив қатнашди. 10-«В» синф қизлари, бадиий буюмлар фабрикасининг ишчилари О. Мусахўжаева, М. Каримова доҳий сиймосини бахмалга туширишди. Йигитлар Лениннинг яшил квартираси — Разливдаги чайла макетини тайёрладилар. Чинни заводида ишлайдиган ўқувчилар доҳий расми солинган вазалар олиб келишди. Ўқувчиларнинг бири альбом тайёрлади, бошқаси Ленин асарларини тўплади. Ҳамма бу ишга ўз ҳиссасини қўшди.

Пенсионер ҳайкалтарош Қосимжон Мирзараҳимов музей очилаётганини эшитиб, ўз қўли билан ишлаган Лениннинг икки бюстини туҳфа қилди. Музейни жиҳозлашга чизмачилик фани ўқитувчиси Б. Убайдуллаев, экспонатларни Ильич ҳаёти даврларига мос қилиб жойлаштиришда рус тили ўқитувчиси Ф. Я. Меншикова, музей қўлланмасини ишлаб чиқишда Ойбек номли Ўзбекистон халқлари тарихи музейининг катта илмий ходими Э. Қодиров ўқувчиларга яқиндан ёрдам бердилар.

Куни кеча Октябрь районидаги ўнинчи кечки ишчи-ёшлар мактабида Ленин музейини очишга бағишланган тантанали кеча бўлиб ўтди. Ўша куннинг ўзидаёқ музейни ўқувчилар, маҳалла меҳнаткашларидан жуда кўпчилик мамнуният билан томоша қилди.

— Бу ташаббусни ўқувчиларимизнинг ўзлари бошлашган, — дейди мактаб директори ўртоқ З. Ғаниева. — Доҳий юбилейи арафасида уни очишга муяссар бўлдик. Музейимизга директор қилиб 11-синф ўқувчиси Мунира Икромовани, экскурсовод қилиб ўқувчилардан Саида Раҳматуллаева ва Хуршида Илиеваларни тайинладик. Келажакда музей экспонатларини кўпайтириб бориш ниятидамиз.

Спорт

НИҲОЯТ ҒАЛАБА!

«Пахтакор» футболчилари ўз майдонидаги еттинчи ўйинида ниҳоят, ғалабага эришдилар. Бу ғалаба ғоят қийин ва қизиқарли курашда қўлга киритилди. Ўйиннинг биринчи бўлимида меҳмонлар — Москва торпедочилари иккита тўп киритиб қўйган эдилар. Бу тўпларни «Торпедо» ҳужумчиси Шалимов 7 ва 45-минутларда Любарцевнинг ҳамда ҳимоячиларимизнинг қўпол хатосидан фойдаланиб киритганди. Танаффусдан сўнг ҳамшаҳарларимиз ўйинда кескин бурилиш ясай олдилар. Улар автозаводчиларнинг штраф майдонига тез-тез кириб кела бошладилар. Чувилин штрафдан кучли зарб билан тепган тўпни Банников аранг қайтариб юборди. Ҳужумларнинг бирида Бектошев икки метрдан тўпни дарвозага йўналтира олмай жуда қулай имкониятни бой бериб қўйди. Бундай омадсизлик пахтакорчиларнинг руҳини тушира олмади. Командамиз ҳужумда давом этди. Ниҳоят 55-минутда Иброҳимов, 73-минутда Исоқов ҳисобни 2:2 қиладилар. Москваликлар Тошкентдан икки очко олиб кетиш учун бор имкониятларини ишга солишди. Хизмат кўрсатган спорт мастери Стрельцовни, ундан сўнг Паисин майдонга туширишди. Лекин «Пахтакор»нинг қатъийлиги ва ирода кучини енгиб бўлмади. 86-минутда ҳимоячи Доценко командамизга ғалаба келтирган учинчи тўпни киритди.

Шу турнинг бошқа ўйинлари қуйидагича якунланди: ЦСКА — «Черноморец» — 1:0, «Спартак» М. — «Динамо» К. — 0:0, «Шахтер» — «Динамо» Тб. — 1:1, СКА — «Нефтчи — 0:0, «Арарат — «Динамо» Мн. — 1:0, «Спартак» Ор. — «Торпедо» Кт. — 1:2, «Динамо» М. — «Заря» 3:0, Ҳозир етти ўйиндан 11 очко олган киевликлар биринчи, тбилисиликлар 10 очко билан иккинчи, ЦСКА тўққиз очко билан учинчи ўринда бормоқда. «Пахтакор» ўн иккинчи ўринга кўтарилди. Жадвалнинг охирида «Шахтер» (3 очко), «Динамо» Минск (2) ва «Спартак» Орджоникидзе (1) командалари турибдилар. Пахтакорчилар навбатдаги уч ўйинни Минск, Киев ва Тбилиси стадионларида ўтказадилар.

Реклама ва эълонлар

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА
12.50 дан — Москва кўрсатади.
ИККИНЧИ ПРОГРАММА
ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ
ЎҚУВ КЎРСАТУВЛАРИ ПРОГРАММАСИ

Рус тилида: 18.00 — Адабиёт. 8-10 синфлар. «Шеърий Лениннома». 18.30 — Эстетика асослари. 9-10 синфлар. «Бадиий услуб ва стиль». 19.10 — Ўқув процессини илмий ташкил этиш. 19.55 — Ўқув кўрсатувларининг охири. 20.00 — Рус тилида телеянгиликлар.

Ўзбек тилида: 20.10 «Барҳаёт Ленин» (Ҳужжатли фильм). 20.50 — Ильичга рапорт берамиз. 21.10 — Телеянгиликлар. 21.20 — «Илҳомбахш қўшиқлар» (Концерт). 22.00 — «Ер фарзанди» (Бадиий фильм).

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 21/IV да Ойжамол, 23/IV да Тўй кунида, 24/IV да Корсар.

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 21/IV да Олтинчи июль, 22, 23/IV да Йўлчи Юлдуз.

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 22/IV да Бахт тўйи, 23/IV да Ёшликда берган кўнгил, 24/IV да Қизбулоқ.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — Лилипутлар иштирокида дунёда ягона джаз-оркестр гастроллари.

КИНО

Кремль курантлари — «ЧАЙКА», «СПУТНИК», «ДРУЖБА», «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ», «МОСКВА», (кундуз ва кечқурун).

Ушанинг қаллиғиман (кундуз соат 4.40, кеч 6.20 минутларда), Биз Кронштадтданмиз (кундуз ва кечқурун). НАВОИЙ номли.

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЛЕНИН ОРДЕНЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА
В. И. ЛЕНИН ТУҒИЛГАН КУННИНГ 100 ЙИЛЛИГИГА БАҒИШЛАНАДИ
ТЕЗ КУНДА ЯНГИ СПЕКТАКЛЬ
К. ЯШИН
«ЙЎЛЧИ ЮЛДУЗ»
3 пардали тарихий драма
Режиссёр — Ўзбекистон ССР халқ артисти, Абдулла Тўқай мукофоти лауреати Т. У. ХЎЖАЕВ.
Рассом — Г. БРИМ.
Композитор — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби И. АКБАРОВ.
АСОСИЙ РОЛЛАРДА:
СССР халқ артисти Ҳамза мукофоти лауреати Ш. БУРҲОНОВ.
Ўзбекистон ССР халқ артистлари: З. МУХАММАДЖОНОВ, А. ТУРДИЕВ, М. ЮСУПОВ, К. ХЎЖАЕВ.
Ўзбекистон ССР да хизмат кўрсатган артист Е. АҲМЕДОВ.

Октябрь район халқ маорифи бўлими, район касаба союз ташкилоти ва 236-ўрта мактаб коллективи шу мактаб ўқитувчиси З. Юсуповга онаси
Азиза ЮСУПОВАнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри.

Г. 1627. ИНДЕКС — 64697. Р. 01428.